

ELSŐ KÖNYV

Andrias Scheuchzeri

Van Toch Kapitány furcsán viselkedik

Ha Tana Masa szigetét keresed a térképen, pontosan az Egyenlítőn találsz meg, Szumátrától valamivel nyugatra; de ha a Kandong Bandoeng fedélzetén J. van Toch kapitánytól kérdezed meg, hogy mi is az a Tana Masa, amely előtt éppen horgonyt vetett, akkor a kapitány először kiadósan káromkodik, aztán kijelenti, hogy ez a sziget a Szunda-szigetek legmocskosabb sarka, nyomorúságosabb, mint Tana Bala és legalább olyan istentől elhagyott, mint Pini vagy Banjak. Az egyetlen, bocsánat a kifejezésért, „ember”, aki ott él – persze nem számítva a tetves batakokat –, egy részeges kereskedelmi ügynök, kubu és portugál keverék, de nagyobb tolvaj és átkozottabb pogány disznó, mint valamenyinyi kubu és fehér együttvéve, és ha van valami átkozott dolog a világon, akkor ez az átkozott élet az, ezen az átkozott Tana Masán. Erre bizonyára megkérdezed, hogy akkor miért vetette ki azt az átkozott horgonyt úgy, mintha legalább három átkozott napig szándékozna itt maradni; ebben az esetben izgatottan fújtatni kezd, és morog valami olyasfélét, hogy a Kandong Bandoeng bizonyára nemcsak azért jött ide, hogy az átkozott koprát és pálmaolajat felvegye, ez teljesen világos. Egyébként, uram, önnek ehhez semmi köze, megvannak az átkozott parancsaim, uram, és ön törődjék a saját ügyeivel. Ezután még hosszan és kiadósan szitkozódni fog, mint ahogy ez egy öreg, de korához képest még elég virgonc hajóskapitányhoz illik.

Kotnyeles kérdések helyett okosabb, ha hagyod a kapitányt morogni és káromkodni, úgy sokkal többet tudhatsz meg tőle. Hiszen látszik rajta, hogy valami kikívánczozik belőle. Hagyd csak őt, a keserűsége majd utat talál. Nézzé csak, uram – robban ki –, azok a fickók otthon, Amszterdamban, azok az átkozott zsidók egyszerre a homlokukra ütnek: Gyöngyök, ember, kutasson gyöngyök után! Az emberek most bolondulnak a gyöngyökért és egyáltalán. A kapitány dühösen köp egyet. Ismerjük mi már ezt: gyöngyökbe fektetni a pénzt. Ez mind azért van, mert

maguk, emberek, mindig háborút akarnak, vagy valami hasonlót. Féltik a pénzüket, ez az egész. És erre azt mondják, uram, hogy krízis. J. van Toch kapitány habozik egy kissé, ne bocsátkozzék-e közgazdasági problémák megvitatásába, hiszen ma másról sem beszélnek. Persze itt, Tana Masa kikötőjében ehhez túl meleg van. Van Toch kapitány csak legyint egyet és morog. Könnyű azt mondani, szerezz, gyöngyöt. Ceylonban öt évre előre kifosztottak mindent, Formosán tilos halászni – tehát Van Toch kapitány igyekezzen új halászterületeket találni. Utazzon azokra az átkozott kis szigetekre, talán ott majd felfedez új kagylótelepeket... A kapitány megvetően trombitál bele égszínké zsebkendőjébe. A szárazföldi patkányok otthon, Európában azt hiszik, hogy itt még lehet valamit találni, valamit, amiről senki sem tud! Te jószágos ég, milyen maflák! Csodálom, hogy nem azt kérik tőlem, hogy csavarjam meg a batakok orrát, hátha gyöngy jön ki belőle! Új gyöngytelepek! Padangban van egy új bordélyház, az igen, de új gyöngylelő telep? Uram, én úgy ismerem ezeket a szigeteket, mint a saját nadrágomat... Ceylontól egészen az istentől elhagyott Clipperton Islandig... Ha valaki azt hiszi, hogy talál itt még valamit, amin keresni lehet, hát szerencsés utat, uram! Harminc éve hajózom itt, és ezek az idióták most azt követelik tőlem, hogy fedezzek fel valami újat! Van Toch kapitány majd megfullad a felháborodástól. Küldjenek csak ide egy zöldfülűt, az majd felfedez nekik valamit, hogy attól koldulnak; de ilyesmit követelni valakitől, aki úgy kiismeri magát itt, mint J. van Toch kapitány... Ezt önnek is be kell látnia, uram. Európában még sok mindent fel lehet fedezni, de itt – ide azért jönnek az emberek, hogy kiszaglásszák, mit lehet megzabálni, és nemcsak megzabálni, hanem megvenni és eladni. Uram, ha ezeken az istentől elhagyott trópusokon lenne még valami, ami egy guldent megér, már három ügynök állna mellette, és integetne a taknyos zsebkendőjével valamennyi arra haladó hajónak, hogy kössön ki. Így van ez, uram. Ebben én jobban kiismerem magam, mint őfelsége, a királynő gyarmatügyi hivatala. Már megbocsásson, uram. Van Toch kapitány igyekszik leküzdeni jogos felháborodását, ami hosszú dörmögés után sikerül is.

Látja azt a két lusta dögöt? Gyöngyhalászok Ceylonból, ments isten tőlük, szingalézek, ahogy az isten megteremtette őket. Hogy miért, azt nem tudom. Ezeket magammal kell hurcolnom, és ha egy darab partot találok, ahol nincsen Agency, Batà, esetleg Vámhivatal felírás, beküldöm őket a vízbe, hogy keressenek kagylókat. A kisebbik csibész nyolcvan méterig ereszkedik le, a Hercegszigetekenél kilencven méter mélységből hozta fel egy mozifelvevő gép kurbliját, de gyöngyöket, uram, honnan? Gyöngynek nyoma sincsen. Nyomorult banda ez a szingaléz söpredék. Ilyen átkozott munkám van nekem, uram, úgy kell tennem, mintha pálmaolajat vásárolnék, s amellettt új gyöngykagylótelepek után kutatok. Végül majd azt követelik tőlem, hogy valami új, szűz területet fedezzek fel, na nem? Ez mégsem megfelelő munka egy becsületes kereskedelmi hajóskapitány számára, uram. J. van Toch mégsem egy átkozott kalandor, uram. Nem, uram. És így tovább, a tenger nagy, az időnek és az óceánnak nincs határa; köpj bele a tengerbe, nem fog hullámokat vetni, gúnyold ki sorsodat, azzal sem változtatsz rajta, és így hosszú és körülményes előkészületek után megérkezünk oda, ahol a Kandong Bandoeng nevű holland hajó kapitánya, J. van Toch sóhajtozva és káromkodva csónakba száll, hogy kikössön Tana Masán, és egy részeges kubu és portugál keverékkel bizonyos üzleti ügyekről tárgyaljon.

- *Sorry, Captain** - közölte végül a kubu és portugál keverék -, de itt Tana Masán nem teremnek kagylók. A mocskos batakok - mondotta mélységes undorral - még a medúzákat is megzabálják; többet tartózkodnak a vízben, mint a szárazon, a nők itt úgy bűzlenek a haltól, hogy azt el sem képzelheti... mit is akartam mondani? Ja, igen, maga nők után érdeklődött.

- Van itt olyan part, ahol ezek a batakok nem mennek be a vízbe? - kérdezte a kapitány.

A kubu és portugál keverék a fejét rázta.

- Nincs, uram. Legfeljebb a Devil Bay, de ez nem az ön esete.

- Miért?

- Mert oda senki sem mehet, uram. Tölthetek egy pohárral, kapitány?

* Sajnálom, kapitány.

- *Thanks.** Cápák vannak?
- Cápák is, de egyébként is – morogta a félvér – rossz hely ez, uram. A batakok rossz szemmel néznék, ha valaki odamenne.
- Miért?
- ...Ördögök vannak ott, uram. Tengeri ördögök.
- Mi az, hogy tengeri ördög? Valami hal?
- Nem – felelt vonakodva a félvér. – Egyszerűen ördög, uram. Víz alatti ördög. A batakok „tapá”-nak nevezik. Állítólag ott élnek ezek az ördögök. Tölthetek még egy pohárral?
- És milyen egy ilyen... tengeri ördög?
- A kubu és portugál keverék vállat vont.
- Mint egy ördög, uram. Egyszer láttam is... pontosabban csak a fejét. Csónakon jöttem Cape Haarlemből... s hirtelen felbukkant a vízből egy fej.
- No és? Hogy festett?
- Olyan feje volt, akár egy batak... de csupasz, mint egy golyó.
- Nem lehetett valóban egy batak?
- Nem, uram. Azon a helyen egy batak nem megy a vízbe. És azután... *az alsó szemhéjával* pislogott, uram. – A félvér összerázkódott. – Az alsó szemhéjával, amely befedte az egész szemét. Ez a tapa.
- Van Toch kapitány ide-oda forgatta a pálmaborral teli poharat kövér ujjai között.
- Nem volt maga részeg? Biztos, hogy nem volt berúgva?
- De igen, uram. Különben nem eveztem volna arra. A batakok nem szeretik, ha valaki... az ördögöt zavarja.
- Van Toch kapitány a fejét rázta.
- Ember, ördögök nincsenek. És ha igen, akkor olyanoknak kell lenniök, mint az európaiak. Talán valami hal volt, vagy ehhez hasonló.
- Hal – dadogta a kubu és portugál keverék. – A halnak nincs keze, uram, én nem vagyok batak, én Badjoengben jártam iskolába... talán még ma is tudom az egyszeregyet és más tudo-

* Köszönöm.

mányosan megalapozott tanokat; egy művelt ember meg tudja különböztetni az ördögöt az állattól. Kérdezze meg, uram, a batakokat.

- Dajkamesék - állapította meg a kapitány a művelt ember fölényével. - Tudományos képtelenség. Az ördög nem élhet vízben. Mit is csinálna ott? Ne adj a bennszülöttek fecsegésére, fiú. Valaki Ördög-öbölnek keresztelte el, és azóta a batakok félnek attól a helytől. Így van - mondotta a kapitány, és kövér kezével az asztalra csapott. - Nincs ott semmi, fiam, ez az igazság.

- Igen, uram - helyeselt a félvér, aki Badjoengben járt iskolába -, de értelmes embernek nincsen keresnivalója a Devil Bayben.

J. van Toch kapitány arca bíborszínt öltött.

- Micsoda? - kiáltott fel. - Te mocskos kubu, azt hiszed, hogy én félek az ördögeidtől? Szép is lenne - tette hozzá, és becsületes kétszáz fontnyi súlyával teljes terjedelmében kiegyenesedett. - Nem pazarolom az időmet, amikor üzleti ügyeim vannak. Egyet azonban jegyezz meg: a holland gyarmatokon nincsenek ördögök. Ha léteznek is, azok csak a francia gyarmatokon lehetnek. Ott igen, ott lehetnek. És most hívjad elő a bíróját ennek az átkozott kampongnek.*

A nevezett méltóságot nem kellett soká keresni; ott guggolt a félvér kunyhója mellett, és cukornádat rágcsált. Meztelen, idősebb úr volt, de sokkal soványabb, mint amilyenek általában az európai bírók. Mögötte a kötelező távolság betartásával kuporgott az egész falu asszonyostul, gyermekestül. Nyilván arra vártak, hogy lefilmezzék őket.

- Ide figyelj, fiú! - szólította meg az öreget Van Toch kapitány maláj nyelven. (Éppen úgy szólhatott volna hozzá hollandul vagy angolul, mert a tiszteletre méltó öreg batak egy szót sem értett a maláj nyelvből, és az egész szónoklatot a kubu és portugál keveréknek kellett batak nyelvre lefordítania, de valamilyen okból a kapitány mégis a maláj nyelvet tartotta célszerűbbnek.) - Ide figyelj, fiú, néhány nagy, erős, bátor fickóra van szükségem, hogy vadászni jöjjenek velem. Érted? Vadászni.

* Falu.

A félvér lefordította, és a bíró bólintott annak jeléül, hogy megértette; azután a nagyszámú hallgatóság felé fordult, és beszédet tartott, mégpedig látható sikerrel.

- A főnök azt mondja - fordította le a félvér -, hogy az egész falu hajlandó tuan kapitánnyal vadászatra menni, ahova tuan akarja.

- No látod. Akkor mondd meg nekik, hogy a Devil Baybe megyünk kagylót halászni.

Negyedórás izgatott tanácskozás következett, amelyben az egész falu részt vett, főképpen az öreg nők. Végül is a félvér a kapitányhoz fordult.

- Azt mondják, uram, hogy a Devil Baybe nem lehet menni.

A kapitány arca vörösödni kezdett.

- És miért nem?

A félvér vállat vont.

- Mert ott van a tapa-tapa. Az ördög, uram.

A kapitány arca lila színt öltött.

- Mondd meg nekik, ha nem jönnek... kiverem a fogukat... kitépem a fülüket... felakasztom valamennyit... és végül felgyújtom az egész tetves kampongot. Megértetted?

A félvér becsületesen lefordította, mire újra hosszabb tanácskozás következett. Végül a félvér a kapitányhoz fordult.

- Azt mondják, uram, hogy panaszra mennek Padangba a rendőrséghez, mert tuan megfenyegette őket. Állítólag vannak erre megfelelő paragrafusok. A bíró azt mondja, hogy ezt nem hagyja annyiban.

J. van Toch kapitány arca kék színt öltött.

- Mondd meg neki - ordította -, hogy egy... - és megszakítás nélkül jó tizenegy percg beszélt.

A félvér - amennyire szókincse megengedte - lefordította; majd hosszú vita után közölte a batakok válaszát:

- Azt mondják, hogy hajlandók a panasztevéstől elállni, ha tuan kapitány a helyi hatóságoknak büntetést fizet. Állítólag kétszáz rúpiát - tette hozzá habozva -, de ez nagyon sok, uram. Ígérjen ötöt.

A kapitány arcszíne kezdett barna foltokban feloldódni. Azzal fenyegetődött, hogy a batakok egész nemzetségét kiirtja a föld színéről, azután háromszáz rúgásra mérsékelte a megtorlást,

végül megelégedett volna azzal, ha a bírót kitömetheti az amszterdami Gyarmatügyi Múzeum számára; ezzel szemben a batakok leszállították igényüket kétszáz rúpiáról egy fémpumpára, végül csak ahhoz ragaszkodtak, hogy a kapitány büntetés címén egy öngyújtót nyújtson át a bírónak. („Adja oda, uram – biztatta a kubu és portugál keverék. – Három öngyújtó is van a raktárban, valamennyi kanóc nélkül.”) Így Tana Masán újra helyreállott a béke, de J. van Toch kapitány tudta, hogy a fehér faj presztízse kockán forog.

Délután egy csónak indult el a Kandong Bandoeng nevű holland hajó mellől, melyben a következő személyiségek foglaltak helyet: J. van Toch kapitány, a svéd Jensen, az izlandi Gudmundson, a finn Gillemainen és a szingaléz gyöngyhalászok. A csónak egyenesen a Devil Bay felé tartott.

Három óra tájt, mikor az apály elérte legmélyebb pontját, a kapitány kiszállt a partra. A csónak körülbelül százméternyire cirkált fel s alá, hogy a cápákat szemmel tartsa, a két szingaléz meg késsel a kezében várta a jeladást, hogy a vízbe ugorjon.

– Rajta! – intett a kapitány a nagyobbik meztelen fickónak. A szingaléz beugrott a vízbe, néhány lépést gázolt, majd lemerült. A kapitány az óráját nézte.

Négy perc és húsz másodperc után úgy hatvan méter távolságban felbukkant egy barna fej. A szingaléz kétségbeesetten iparkodott kifelé, és az ijedtségtől szinte dermedten mászott ki a sziklákra, egyik kezében a kagylók leválasztására szolgáló késsel, a másikban egy gyöngykagylóval.

A kapitány arca elborult.

– Na, mi van? – kérdezte nyersen.

A szingaléz a sziklák között csúszva, rémült, vinnyogó hangot hallatott.

– Beszélj, mi történt? – ordított a kapitány.

– *Szahib, szahib*,* – nyögte ki a szingaléz, és lihegve roskadt a partra. – *Szahib... szahib...*

– Cápák?

* Uram, uram.

- Dzsinnnek! - üvöltötte a szingaléz. - Ördögök, uram, ezer és ezer ördög! - Két öklét szemére szorította. - Csupa ördög, uram!

- Mutasd a kagylót! - parancsolta a kapitány. Késével felnyitotta, és egy kicsiny, fehér gyöngyöt talált benne.

- Többet nem találtál?

A szingaléz még három kagylót vett ki a nyakában lógó tarisznyából.

- Sok kagyló van lenn, uram, de az ördögök őrzik... Bámultak rám, mialatt a kagylókat levágtam... - A szingaléz gyapjas haja égnek állt a rémülettől. - Szahib, itt nem dolgozom!

A kapitány kinyitotta a kagylókat: kettő üres volt, de a harmadikban akkora gyöngyszemet látott, mint egy borsó, szép gömbölyű volt, akár egy higanycsepp. Van Toch kapitány felváltva nézett a gyöngyre és a földre görnyedt szingalézre.

- Te - mondta habozva -, nem mennél le még egyszer?

A szingaléz némán megrázta a fejét.

Van Toch kapitány erős vágyat érzett, hogy káromkodjék, de nagy csodálkozással tapasztalta, hogy hangja halkan, szinte lágyan szól:

- Ne félj, fiú. És milyenek ezek... az ördögök?

- Mint a kisgyerekek - suttogta a szingaléz. - Farkuk van, és ilyen kicsinyek - körülbelül egy métert mutatott a föld felszínétől. - Körülvettek és nézték, hogy mit csinálok... kör alakban álltak... - A szingaléz reszketni kezdett: - Szahib, sahib, itt nem!

Van Toch kapitány elgondolkozott:

- És... az alsó szemhéjukkal pislogtak, igaz?

- Nem tudom, uram - hörögte a szingaléz - legalább... tízezren vannak!

A kapitány tekintetével a második szingalézt kereste; az körülbelül százötven méter távolságban állott tőlük, kezét a vállán tartva, közönyösen várt. Hiába, ez már így van, ha az ember meztelen, nem teheti a kezét máshová, mint a tulajdon vállára. A kapitány szótlánul intett, és a kis szingaléz beugrott a vízbe. Három perc és tizenöt másodperc múlva felbukkant, és ernyedttel kézzel tapogatózkodott a sziklákon.

- Mássz már ki! - ordította a kapitány, azután figyelmesebben odanézett, s máris a sziklán termett, hogy a kétségbeesetten

tapogatózó kéznek segítsen. Az ember nem is gondolná, hogy egy ilyen nagy test milyen fürge lehet. Az utolsó pillanatban ragadta meg a szingaléz egyik kezét, és lihegve húzta kifelé. Aztán lefektette a sziklára, és letörölte saját homlokáról az izzadságot. A szingaléz mozdulatlanul feküdt. Alsó lábszárán, nyilván egy szikladarabtól, csontig horzsolódott a bőr, egyébként nem volt semmi baja. A kapitány felemelte a szemhéját, csak a szeme fehérje látszott. Nem volt nála semmi, sem kés, sem kagyló.

Ebben a pillanatban a csónak közelebb jött a parthoz.

- Uram - kiáltotta a svéd Jensen -, cápák közelednek. Dolgozunk tovább?

- Nem - mondotta a kapitány -, jöjjenek ki, és vegyék fel ezt a két embert.

- Nézze csak, uram - jegyezte meg Jensen, mikor a hajóhoz visszavevtek -, milyen hirtelen sekélyesedik itt a víz. Ez innen egész a partig vonul - mutatta, evezőjével a vízben tapogatva -, mintha gát lenne a víz alatt.

A kisebbik szingaléz csak a hajón tért magához; ott guggolt, állát térdére szorítva, és egész testében reszketett. A kapitány elküldte az embereket, és kényelmesen melléje telepedett.

- Nos, ki vele - mondta -, mit láttál lent?

- Dzsinneket, szahib - sottogta a kis szingaléz; szemhéja remeggett, és az egész teste lúdbőrös lett.

Van Toch kapitány megköszönte a torkát.

- És... és milyenek?

- Mint... mint... - a szingaléz szeme fehérje újra kifordult. Van Toch kapitány hihetetlenül fürgén, fél kézzel két gyors pofont adott a fiúnak, hogy eszméltre térítse.

- *Thanks*, szahib - lehelte a kis szingaléz, és a szeme újra úgy állt, ahogy kellett.

- Jobban vagy?

- Igen, szahib.

- Kagylók vannak lent?

- Igen, szahib.

Van Toch kapitány végtelen türelemmel és alapossággal folytatta a kihallgatást. - Igen, ördögök vannak lenn. - Mennyi? - Ezer

és ezer. Akkorák, mint egy tízéves gyerek, uram, és majdnem teljesen feketék. A vízben úsznak, de a fenéken két lábon járnak. Két lábon járnak, uram, úgy, mint ön meg én, de közben ingatják a testüket, így, így, így, mindig így... Igen, uram, olyan kezük van, mint az embereknek, nem, uram, karmaik nincsenek, inkább kezük, mint a gyerekeknek. Nem, szahib, sem szarvuk, sem hajuk. Igen, farkuk van, olyan, mint a halaké, de uszony nélkül. A fejük nagy, kerek, mint a batakoké. Nem, nem, szólni nem szóltak semmit, uram, csak úgy csináltak, mintha cuppantani akarnának. Amikor úgy tizenhat méter mélységben kezdtem a kagylókat levágni, hideg ujjak érintését éreztem a hátamon. Megfordultam, és százan meg százan álltak mögöttem. Százak és százak, uram, úszva, köveken állva, és mind nézte, hogy mit csinálok. Ekkor elejtettem a kést és a kagylókat, és igyekeztem a felszínre jutni. Közben összeütköztem néhány felettem úszkáló ördöggel, hogy mi történt azután, arra nem emlékszem.

Van Toch kapitány elgondolkozva nézett a remegő kis bűvárra. Ez a fiú többé nem használható, mondotta magában, Padangból visszaküldöm majd Ceylonba. Morogva és fújtatva ment be a kabinjába. Egy papírzacskóból két gyöngyöt rázott ki az asztalra. Az egyik kicsi volt, mint egy homokszem, a másik akkora, mint egy borsó, s ezüstös rózsaszínben csillogott. A holland hajó kapitánya fújta egyet, és a szekrényébe nyúlt az ír whiskyért.

Hat óra tájt újra átvitette magát a csónakkal a kampongba, és egyenesen a kubu és portugál keverékhez ment.

- Toddy - mondotta, és ez volt az egyetlen szó, amely a száját elhagyta; ott ült a hullámbádoggal fedett verandán, vastag pohárral kövér ujjai között, ivott, köpködött, és bozontos szemöldöke alól a sovány, sárga tyúkokat figyelte. Az úristen tudja, mit szedegetnek arról a ledöngölt, piszkos udvarról. A félvér óvakodott tőle, hogy egy szót is szóljon, csak egyre töltött. A kapitány szeme lassan vérbe borult, és ujjai lomhán mozogni kezdtek. Már sötétedett, amikor felkelt az asztaltól, és rántott egyet a nadrágján.

- Már aludni megy, kapitány? - kérdezte udvariasan az ördög és sátán keveréke.

A kapitány ujjával a levegőbe bökött.

- Szép dolog lenne - mondta -, ha a világon olyan ördög is akadna, akit én még nem ismerek. Te, merre van az az átkozott északnyugat?

- Erre - mutatta a félvér. - Hová megy, uram?

- A pokolba - morogta J. van Toch kapitány. - Megtekintem azt a Devil Bayt.

Ekkor kezdődött J. van Toch kapitány különös viselkedése. Hajnalban érkezett vissza a partra, nem szólt egy szót sem, visszavitette magát a hajóra, és estig bezárkózott a kabinjába. Ez még senkinek sem tűnhetett fel, hiszen a Kandong Bandoeng hosszasan és bőségesen rakodott Tana Masa kincseivel (kopra, bors, kámfor, guttapercha, pálmaolaj, dohány és munkaerő), de amikor este jelentették neki, hogy minden árut beraktak, nagyot fújt, és csak ennyit mondott:

- A csónakot! A kampongba!

Újra csak hajnalban tért vissza. Jensen, a svéd, aki a fedélzetre segítette, csak úgy, udvariasságból megkérdezte:

- Tehát ma indulunk, kapitány?

A kapitány felpattant, mintha a fenekébe szúrtak volna:

- Mit érdekel az téged? - támadt rá gorombán. - Törődj a magad átkozott dolgaival!

A Kandong Bandoeng egész nap tétlenül horgonyzott, egy csomó távolságnyira Tana Masa partjaitól. Estefelé a kapitány előmászott kabinjából, és kiadta a parancsot:

- A csónakot! A kampongba!

Zapolisz, a kis görög, mind a két szemével, a vakkal és a kanccsal is utánanézett.

- Fiúk - újságolta -, vagy egy lányra bukkant az öreg, vagy teljesen megbolondult.

A svéd Jensen arca elsötétült.

- Mit érdekel az téged? - támadt rá gorombán a görögre.
- Törődj a magad átkozott dolgaival!

Ezután az izlandi Gudmundsonnal együtt beült egy kis csónakba, és eltávozott a Devil Bay irányába. Odaérve csónakjukkal meghúzódtak egy szikla mögött, és várták a fejleményeket. A kapitány fel s alá járt az öböl partján, szemmel láthatóan várt valakire, néha megállt, és furcsa hangokat hallatott, valahogy úgy hangzott: tsz-tsz-tsz.

- Nézd csak - szólt Gudmundson, és a tengerre mutatott, amely bíbor- és aranyszínben csillogott a naplementében. Jensen vagy hat éles cápauszonyt számolt meg, amelyek a Devil Bay irányába úsztak.

- Ūristen - morogta -, itt aztán akad egypár cápa! - Minden pillanatban le-lemerült egy uszony, a cápa farka ilyenkor felemelkedett, és a víz hevesen örvénylett. Ekkor J. van Toch kapitány fel-alá kezdett futkosni a parton, szitkozódott, és öklével fenyegette a cápákat. Rövid trópusi alkony után felkelt a hold, Jensen evezőt ragadott, és a csónakot egész közel vitte a parthoz. A kapitány egy sziklán ült, és sziszegett. Nagy nyüzsgés támadt körülötte, de hogy kik vagy mik veszik körül, azt nem lehetett tisztán kivenni. Olyanok, mint a fókák - gondolta Jensen -, de azok másképp mozognak. A sziklák közül másztak elő, és úgy döcögtek a parton, akár a pingvinek. Jensen hangtalanul még közelebb evezett a kapitányhoz. Igen, a kapitány beszél valamit, de hogy mit, azt az ördög sem érti, bizonyára maláj vagy tamil nyelven szónokol. Kinyújtja a kezét, mintha valamit adna a fókáknak (de ezek nem fókák, bizonygatta Jensen), és közben kínaiul vagy malájul fecseg. Ebben a pillanatban Jensen elejtette a kinyújtott evezőt, amely hangos loccsanással zuhant a vízbe. A kapitány felkapta a fejét, felállt, és vagy három lépést tett előre, majd hirtelen dörgés és villámlás támadt: Van Toch tüzelt a browningjából a csónak irányába. Csaknem egyidejűleg az egész öböl hullámmazani, kavarni kezdett, mintha fókák ezrei ugrottak volna a vízbe, de ekkor Jensen és Gudmundson már nekifeküdt az evezőnek, és úgy hajtotta a csónakot a legközelebbi fordulóig, hogy csak úgy süvített. Mikor a hajóra visszaértek, senkinek sem szóltak egy árva szót sem. Ezek az északiak tudnak csak igazán hallgatni! Reggel felé a kapitány is visszatért, sötéten nézett maga elé,

dühösnek látszott, de nem szólt egy árva szót sem. Csak mikor Jensen a fedélzetre segítette, találkozott két kék szempár hideg, fürkésző pillantása.

- Jensen! - szólt a kapitány.
- Igen, uram.
- Ma elindulunk.
- Igen, uram.
- Surabajában megkapja a könyvét.
- Igen, uram.

Ez volt minden. A Kandong Bandoeng még aznap elhajózott Padang felé. Padangból J. van Toch kapitány egy ezerkétszáz font-ra biztosított kis csomagot küldött a társaságnak Amszterdamba, és megromlott egészségi állapotára hivatkozva, táviratilag egyévi szabadságot kért. Padangban lézengett addig, míg meg nem találta azt az embert, akit keresett. Borneói bennszülött volt, egy dajak, akit az angol utazók szórakozás céljából gyakran fogadtak föl cápavadászatra. Ez a dajak még a régi módszerrel dolgozott, egyetlen hosszú késsel felfegyverkezve. Nyilván emberevő volt, ennek ellenére szabott árért dolgozott: öt libra minden cápáért és teljes ellátás. Egyébként borzalmas látványt nyújtott, karját, mellét, combját teljesen lehorzsolta a cápák bőre, orrát és fülét cápa fogak díszítették. Shark volt a neve.

Ezzel a dajakkal J. van Toch kapitány átköltözött Tana Masa szigetére.